

Socialdepartementet
103 33 Stockholm

SOU 2016:62, Ökad insyn i välfärden (S2016/06178/FS)

Sammanfattning

Journalistförbundet har tagit del av förslagen i SOU 2016:62, Ökad insyn i välfärden. Utredningen kommer fram till att offentlighetsprincipen bör införas inom vissa privata verksamheter inom vård, skola och omsorg. Journalistförbundet välkomnar förslaget och tillstyrker förslagen till tillägg i Offentlighets- och sekretesslagen (OSL), 2 kapitlet 3 a-c § §. Journalistförbundet anser dock att förvaltningslagens regler om tillgänglighet (5 §) bör gälla även för dessa privata verksamheter.

Offentlighetsprincipen införs i viss offentligt finansierad verksamhet inom vård, skola och omsorg

Utredningen föreslår att det genom ett tillägg i OSL (2 kapitlet 3 a-c § §) införs en skyldighet för vissa privata verksamheter att tillämpa offentlighetsprincipen. Utredning har gjort en gedigen genomgång av de argument som finns för och emot att införa offentlighetsprincipen i dessa verksamheter och kommer fram till att fördelarna överväger nackdelarna.¹ Journalistförbundet delar utredningens slutsats.

---

¹ Se SOU 2016:62, Ökad insyn i välfärden, sid 145.

Att införa offentlighetsprincipen inom dessa verksamheter som tidigare drevs av det allmänna och därmed tidigare omfattades av offentlighetsprincipen ser Journalistförbundet som en återgång till hur det bör se ut för denna typ av verksamheter. Att medborgarna har insyn i hur de allmänna medlen används är viktigt i ett demokratiskt samhälle. Insyn möjliggör granskning av verksamheten vilket motverkar korruption och andra oegentligheter, vilket är positivt för samhällsutvecklingen. Journalistförbundet tillstyrker förslaget att införa offentlighetsprincipen i vissa privata verksamheter genom ett tillägg i OSL (2 kapitlet 3 a-c § §).

Generella undantag från offentlighetsprincipens tillämpning

Utredningen föreslår att fysiska personer som bedriver offentligt finansierad verksamhet inom välfärden inte ska omfattas av offentlighetsprincipen. Journalistförbundet har inget att erinra mot förslaget. Som utredningen påpekar finns det dock en risk att detta undantag missbrukas av små företag som vill undvika skyldigheten att tillämpa offentlighetsprincipen.² Journalistförbundet förutsätter att regeringen följer upp tillämpningen för att säkerställa att den typ av kringgåenden inte sker.

Meddelarskydd

En konsekvens av att offentlighetsprincipen införs blir att meddelarskydd gäller för de anställda inom verksamheterna. Journalistförbundet tillstyrker förslaget. Denna konstruktion kan dock få konsekvenser för den nya lagen om Stärkt meddelarskydd för privatanställda i offentligt finansierad verksamhet (Prop. 2016/17:31), vilket bör hanteras inom ramen för det fortsatta lagstiftningsarbetet.

Arkivlagens tillämplighet

Utredningen föreslår att de privata aktörerna som omfattas av förslaget ska vara skyldiga att tillämpa arkivlagens bestämmelser. En förutsättning för möjligheten att ta del av allmänna handlingar är att handlingarna hanteras på ett strukturerat och säkert sätt. En skyldighet att följa arkivlagen är ett bra sätt att säkerställa att rätten att ta del av allmänna handlingar fungerar i praktiken. Journalistförbundet tillstyrker förslaget.

Förvaltningslagens tillämplighet

Utredningen föreslår att det genom ett tillägg i OSL 6 kapitlet 11 § införs en skyldighet för vissa privata aktörer att följa vissa av förvaltningslagens bestämmelser. Det gäller bland annat vilka regler som ska tillämpas när en person överklagar ett beslut om utlämnande av allmänna handlingar. Journalistförbundet tillstyrker förslaget.

Enligt Journalistförbundet borde de privata aktörerna som föreslås omfattas av offentlighetsprincipen även omfattas av förvaltningslagens regler om tillgänglighet (5 §). Skyldigheten att lämna ut allmänna handlingar skyndsamt regleras i tryckfrihetsförordningen. Möjligheten att i praktiken få ta del av allmänna handlingarna skyndsamt är dock även beroende av dessa regler om tillgänglighet i

---

² SOU 2016:62, Ökad insyn i välfärden, sid 161.

förvaltningslagen. Journalistförbundet har förståelse för att det är svårt för vissa mindre aktörer att hålla öppet i enlighet med de regler som finns i förvaltningslagen. Att helt bortse från reglerna om tillgänglighet på det sätt som görs i utredningen kommer dock leda till betydande svårigheter för den som vill ta del av allmänna handlingar när det finns risk att verksamheten har stängt för längre lov till exempel under sommarmånaderna. Detta är en kritik som Journalistförbundet även framförde i sitt remissvar på utredningen Ökad insyn i fristående skolor (SOU 2015:82).

Avgiftsförordningens tillämplighet

Utredningen föreslår att de verksamheter som omfattas av offentlighetsprincipen enligt förslaget ska vara skyldiga att tillämpa avgiftsförordningen. Den lagtekniska konstruktionen medför vissa problem eftersom riksdagen inte kan delegera beslut om avgifter mellan enskilda till regeringen. Journalistförbundet ställer sig dock generellt bakom förslaget att tydligt reglera vilka avgifter som ska gälla när allmänna handlingar begärs ut. De principer som gäller för myndigheternas avgiftsberäkning bör enligt Journalistförbundet tillämpas även på de verksamheter som omfattas av förslaget i utredningen. Detta gäller inte minst avgiften för att ta del av digitala handlingar. Det är också av stor vikt att det finns en möjlighet att överklaga beslut om utlämnande av allmänna handlingar även i den del som avser avgiften.

Med vänlig hälsning
SVENSKA JOURNALISTFÖRBUNDET

Jonas Nordling
Förbundsordförande